

A SZÉLMALOMHARCOS III. fejezet

A KAMASZKOR 1970 - 1974

Molnár Tamás életfilmje

Hirtelen elérkeznek a középiskolás évek. Nagyon szerényen élünk, a szüleim egyre többet veszekednek a pénz miatt. Apám néha késő este állít haza a munkából. A gazdasági mechanizmus éveiben gmk-t alakít, hogy anyagilag kicsit jobban fellelégezhessünk. Aztán egy este rendőrök lepik el a házat. A szomszédos garázból rengeteg műszaki cikket elszállítanak.

Később kiderül, hogy apám jóhiszeműen kiadja néhány haverjának az épületet. Az eljárás során - ötöd rendű vádlottként-, orgazdaság címén, néhány hónapra elítélik és lecsukják. Néhányszor felmegyünk hozzá beszélőre a fővárosi Gyorskocsi utcába. Hosszas várakozás, nyomasztó szűrkeség, mindenhol ajtók, rácsok és lakatok. A büntetés és bezártság láthatóan nagyon megviseli az öreget. Szegény egész életében utálta a pénzt, de amikor kiszabadul, talán még jobban megveti a haszonelvőséget és az anyagiasságot. Amikor végre kiengedik, már türelmetlenül várom a vasútállomáson. Hazáig cipelem nehéz táskáját. Útközben nem mond semmit, csak némán megszorít és átölel. Aztán ez is elmúlik, keresztapám néhány év múlva véglegesen törölteti a priuszát.

Apám műszaki ember lévén makacsul ragaszkodik hozzá, hogy valamiféle tisztességes szakmát szerezzek. Anyám hiába könyörög - mivel inkább humán érdeklődésű könyvmoly vagyok-, apám hajthatatlan marad és beírat a szolnoki Vegyipari és Műszeripari Szakközépiskolába. Negyven ismeretlen fiúval kerülök egy osztályba. A bandavezéri státuszt itt is hamar elérem. Hamarosan Tömés lesz a becenevem, mert brahiból, gyurmaradírral teletömöködöm az iskolai üvegvitrinek lakatjait. Először mást gyanúsítanak a szigorú tanárok, de aztán betyárbecsületből bevállalom és elviszem a balhét. Természetesen osztályfőnököt kapok és később egy jókora atyai pofont. A lakatokat persze meg kell vennem a zsebpénzemből. Nehezen indul az új életem. Már az első órán közöli velünk Compó nevű osztályfőnökünk: - Uraim! Nem mondom el többször! Ez itt középiskola, ahová nem kötelező bejárni. Kérem Önöket, holnaptól soha többé ne vegyenek fel rövidnadrágot, mindenkinek egyenköpenyben kell járnia! Vége a gyerekkornak! - Először borzasztó a rend, a magázás és a szigor, de végül gyorsan átlépünk a felnőtté válás első lépcsőfokán. Belevetjük magunkat a nagybetűs életbe!

A tanulás mellett, a 70-es évek lendületes korszaka, magával ragadó és sodró ritmusú. Tőszavakban talán így lehetne leírni az egész akkori életérzést: - Rockzene, bulik, hippik, ellenkultúra, pia, szex, autóstop, csavargás, farmer, hosszú haj, balhék. Ha rockzene bővebben, akkor Omega, Illés, Rolling Stones, Led Zeppelin, Deep Purple, Uriah Heep és King Crimson. A zenéhez hozzátartoznak a régi, macskaszemes „világvevő” rádiók, orsós Tesla és MK 21-es kazettás magnók, kihúzott antennás kis orosz Sokol és nagy, NDK-s Wef rádiók, a luxemburgi zenesáv és természetesen az üvöltő Teenaager party, Cseke Lászlóval a Szabad Európa Rádión. Ha bulik bővebben, akkor füstös kocsimázások és kólás presszózások, hajnalig tartó eszeveszett házibulik, konszolidált iskolai bálók, villogó diszkók és őrjöngő koncertek. Ha hippik bővebben, akkor nyeles fésű, kopott farmer, csöves gatya, csíkos- és kockásmintás trapéz nadrág, virágmintás rikító ing, vastagtalpú cipő, western csizma, fekete hosszú kabát, kócos haj és szakáll. Ha ellenkultúra bővebben, akkor Jack Kerouac, Allen Ginsberg, Jézus

Krisztus szupersztár, Eper és vér, Száguldás a semmibe, Szelíd motorosok. Ha pia bővebben, akkor Kőbányai Világos, Kinizsi, Kocsis Irma, Kövidinka, Hubertusz, kevert, román cujka, szatmári szilva, valami Táncos nevű, borzalmasan édes vörösbor kólával, na és mindenféle egyéb fejfájós likőrök. Ha szex bővebben, akkor éjjel-nappal szeretkezés a csajokkal, mindenféle időben, helyen és pózban, akár a vadnyulak. Ha autóstop és csavargás bővebben, akkor folyamatos országjárás büdösen és szakadtan, sátorral és hátizsákkal, köztük külföldi utak: Prága, Varsó és Berlin. Ha farmer bővebben, akkor Levis, Super Rifle, Lee, Roy Rogers. Ha hosszú haj bővebben, akkor középen elválasztott, legalább gomba, leginkább vállig vagy seggig érő hajzuhatag. Ha balhék bővebben, akkor beszélések és verekedések, összetűzés korlátolt párt-mamelukokkal, KISZ-es ifjakkal, rendőrséggel, munkásőrséggel és katonai rendészettel. Ilyen zaklatott akkoriban az élet.

Abban az időben nagyon drágák a valódi, nyugatról beszerezhető – vagyis az országba becsempészett-, koptatott farmerek. Évente egyszer 700-800 forintot kicsikarok apámtól, amivel felutazom Budapestre, az „Ecseri” ócskapiacra. Itt mindenféle limlomot és régiséget lehet beszerezni a zugárusoktól, többek között minőségi nyugati csempészárut is. Hosszas válogatás és keresgélés után, legtöbbször itt akadok rá a farmerjaimra. Otthon aztán teleengedem a fürdőkádat és tégladarabbal hosszasan koptatom magamon a nadrágot. Szegény apám egyszer benyit hozzám, és szinte könnybe lábad a szeme, amikor megpillantja, hogyan teszem tönkre a félhavi fizetésén megvásárolt rongydarabot. Konzervatív emberként örökké hadakozik velem. Nemegyszer előre lefizeti a sarki fodrászokat, hogy vágják rövidebbre a hajamat, ám rendre alulmarad. Minden jó szándékú nevelése, határozott tiltása és akarata ellenére örök lázadó maradok.

Tombolt a nyár, amikor anyámék vállalati üdülésre, a Balatonra mennek pihenni. Engem is vár a zánkai tópart, de később követtem őket, mert szeretnék végre egy vagány és grandiózus házibulit megszervezni. Mivel tudom, hogy ez mekkora rendetlenséggel jár, az előző napokon becsomagolom az egész lakást műanyag fóliába. Éjszaka fehér festékekkel nagy nyilakat pingálok az aszfaltra - a főúttól egészen a lakásunkig- azért, hogy másnap minden résztvevő gondtalanul odataláljon. Hamarosan megjelennek a rendőrök, keresik a titokzatos firkálót, persze mindent letagadok. Másnap éjszaka hatalmas bulit rendezek, közel százan dorbézolunk hajnalig. Ablakokon mászkálnak ki-be az emberek, sokan a padláson táncolnak vagy ülnek fenn a tetőcserepeken. Odabenn ordít a rockzene, meztelen lányok hasáról eszik a kajákat a pucérra

vetkőzött vendégek. A másnapos reggelen, lebontjuk a fóliákat, és a sok szeméttel együtt minden árulkodó nyomot elégetünk az udvaron. Eltüntetjük a házibuli összes maradványát. A lakás teljesen tisztának és érintetlennek tűnik, a nyaralás végén mégis lelepleződöm. Anyám belép a szobákba és azonnal megpillantja a sarkokban éktelenkedő nagyméretű lukakat, vagyis a szögek helyét, amire a takarófólia volt felfüggesztve. Ezeket a „bűnjeleket” elfelejtettem begipszelní! Így bármennyire nagy rendet teremtek, a szomszédok feljelentéseit követően gyorsan lebukom.

Mivel már sok haveromnak van jogosítványa, éjszakánként titokban elkötjük a szülők autóit. Legtöbbször a főtéren lakó Bálint Endre apjának kocsija lesz az áldozat. Amikor elalszik a család, Endre a villámhárítón keresztül lemászik az emeletről. Csendben távolabbra toljuk a körlámpás szürke Zsigulit, majd elindulunk az éjszakai portyázásra. Hajnalig bejárjuk az ország északkeleti részeit, legtöbbször Egerben a Szépasszony völgyében landolunk. A bikavéres hajnalok után, Szolnokon gyorsan lemoszuk a kocsit, teletankoljuk és visszaparkoljuk a helyére. Endre észrevétlenül ruhástól visszafekszik az ágyába, mintha misem történt volna, majd délig alszik az iskolapadban. Évekig nem bukunk le, ám egyszer, amikor az apja váratlanul megnézi a szervizkönyvet, erősen elcsodálkozik: - Hogyan mehetett ennyit, miközben állt. Későbbi barátom Bokros Peti apja is póru jár. A szűk garázs végében lévő gerendára – irányzék gyanánt-, az öreg felkötöz egy fehér labdácskát. Éppen annyira szabadott beállnia, hogy a labda a szélvédőüvegnek koccanjon. Egyszer ellopjuk a kocsit, de nem vesszük észre, hogy a távolságjelző labdácska egy fél fordulattal közelebb kerül a falhoz, most a gerenda másik oldaláról csüng alá. Az öreg reggel elmegy, majd hamarosan hazajön. Beállás közben meredten nézi a labdát, aztán rutinosan, teljes erőből nekimegy a falnak. Csattanás, káromkodás, szétrongyolt kocsi, atyai pofon.

Ezekből az ártatlan éjszakai kirándulásokból később hatalmas tragédia kerekedik. Kedves, jólelkű barátunk Kovács Laci - aki egyébként autószerelőként dolgozik-, fillérekért vásárol egy öreg, ütött-kopott Zsigulit, amit teljesen felújít. Laci borzalmasan gyorsan és gyakorlat nélkül száguldozik, mindannyian félünk mellé beülni. Első éjszakai útjaink egyikén, már visszatérünk a ceglédi mulatozásból. Kocsi Misi barátom és én, valamiféle sorsszerűség elrendeltetése által, kiszálltunk a kocsiból. A többiek még elmennek a közeli Tószegre. Reggel értesültünk a borzalmas hírről, miszerint a falu határában kisodródnak és felborulnak barátaink. Laci a sofőr kizuhan az autóból, medencecsontján keresztül fordul meg a megpördülő súlyos jármű. A kiérkezett mentők már nem tudják megmenteni. Utasa Endre olyan súlyos fejsérülést szenved, hogy napokig kómában fekszik, később sikeresen meglékelik koponyáját. Harmadik társunk Iván is csúnyán összezúzza magát. Rettentően nyomaszt a baleset, a temetésre egyszerűen

nem merek kimenni. A tragédiát nehezen tudom feldolgozni. Egy teljes hónapig megnémulok, nem beszélek senkivel, még a szüleimmel sem. A nyár végén aztán rászánom magam, hosszasan álldogálok szegény Laci sírhantjánál. Nehéz a végső búcsúzás. Életemben másodszor érint meg közről a halál szele. Öt perccel a szörnyű baleset előtt szállok ki a száguldó koporsóból. Később lesz még néhány kisebb közúti balesetem, de szerencsésen mind megúszom. Úgy tűnik, hogy valamit rejteget számomra még az élet.

Szolnokot magunk között, „polpot” megye fővárosának csúfoljuk azért, mert éjjel-nappal igen sok egyenruhás katonatiszt és rendőr mászkál az utcákon. Mégis - talán éppen a túlzott rendészeti- és pártvonalasság miatt-, sok különösen furcsa és érdekes figura lakik akkoriban a városban. Itt él például „Gróf”, aki részeges katonatiszt apja elől menekülve, néhány évre elmegy dolgozni a pécsi uránbányába. Fiatal, kicsit bolondos, leszázalékolt hippi. Aztán Ricsi a dzsesszdobos, aki egy nemzetközi cirkusszal beutazza egész Európát. Aztán Tomi, akinek repülőtiszt apja titokban elköt egy Míg 16-os vadászrepülőt és alacsonyan - a Tisza vonala felett-, Jugoszlávián keresztül Olaszországba menekült. Aztán Burka Öcsi a nehézgépkezelő Krisztus, akinek apja egykor valamiféle megyei vérbíró lehetett. Ő remekül tud egyedi és különleges ruhákat varrni nekünk az öreg, ütött-kopott varrógépén. Esténként ülünk az üres, gyertyafényes szobájában és hajnalig Mahavishnu Orchestra-t, Billy Cobham-t, Cick Corea-t és Miles Davis-t hallgattunk. Valósággal szárnyalunk a varázslatos zenék hatására! Aztán vannak még különféle elvont figurák, akik katolikus teológiára menekülnek a katonaság és a kommunizmus elől, vagy felveszik és gyakorolják a buddhista vallás misztikus hitvilágát. Akkoriban találkozom egy másik furcsa fiatalemberrel is, aki – mint később kiderül-, jelentős hatással van további életemre és szellemi fejlődésekre. A Múzeum étterem fölött lakik, őt is Öcsinek hívják, két bottal járó fiatal, mozgássérült jogászként dolgozik. Vele igazi szellemi élmény és kihívás a társalgás. Elképesztően éles elmével, észrevétlenül oktat és tanít bennünket. Vele beszélem át először az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát. Ő adja kezembe először a trianoni tragédiáról és az 1956-ról szóló könyveket. Hatására, egyre többet járok könyvtárba és olvasóterembe, lázasan keresem és kutatom az eltitkolt magyar történelmet.

A városi kalandok mellett, szeretem a nomád vízi életet, rutinos Tisza-túrázó vagyok. Orosz katonatisztektől vásárolt katonai gumicsónakkal járjuk rendszeresen, a zegzugos és

kanyargós Felső-Tisza vadregényes tájait. Akkoriban őszi felé jár már az idő, és mi többen versenyszerűen kajakozunk. Az edzéseket követően beülünk néhány fröccsre és zsíros kenyérra a part menti Regattába. Aztán persze - ahogy az lenni szokott -, kicsit többet iszunk a kelleténél. Ilyenkor hol a Kassai sörözőben, hol a Híd büfében kérünk ki még fél négyzetméternyi kisfröccsöt. Ezt az egy méter hosszú és fél méter széles, borospoharakba kitöltött fröccsmennyiséget iszogatjuk beszélgetés közben. Sokszor a belvárosi Tünde presszóba is betévedünk a jó élőzene, na meg a középkorú örömlányok látványa miatt. (Előrendelés alapján, itt Géza a dzsesszdobos hajtja fel a kurvákat!) Ezeket a baráti piálásokat legtöbbször aztán közösen fizetjük. Én egyrészt a heti ebédpénzemet áldozom fel a nemes ügy érdekében, másrészt a családi könyvtár értékesebb darabjait viszem be rendszeres gyakorisággal a helyi antikváriumba. (Szegény anyám sehogyan sem érti, miért nem gyarapodik a család könyvtára.) Azon az estén már eléggé elfáradunk, amikor a Tisza parti fasorok rejtekében valaki kitalálja, hogy itt lenne az ideje elénekelnünk a Székely himnuszt. Több se kell, teli torokból rázendítünk a hazafias dallamokra, mire hirtelen befordul felénk egy alattomosan portyázó rendőrautó. Elsőre jó ötletnek tűnik a környező fákra felmászni, és felszívódni a sűrű lombok között. Később már kevésbé tűnik annak, amikor a zseblámpás járőrök ránk bukkannak a magasban. - Iszogatunk, iszogatunk, aztán irredenta dalokat énekelgetünk az éjszakába? – kérdezi az egyik krumpliorrú törzsőrmester, majd komótosan megírja a feljelentést. Hazafelé menet vigyorogva rádöbbenek, hogy súlyosan belegázoltam a szocialista erkölcs kifertőtlenített mocsarába.

A Tisza-ligeti strandon minden ősszel fergeteges medencebál zárja a fürdési idényt. Azon az emlékezetes hétvégén, amikor éppen a tizennyolcadik születésnapomat ünnepelem, a szolnoki Integrál zenekar játszik, melynek egyik száma – Joe Cocker: Egy kis segítség barátaimtól -, hosszú évekre kedvenc dalom lesz. Jól kezdődik az esti szórakozás, de hamarosan elfogy a pénzünk és az italunk. Szomjasak vagyunk, ezért valaki kitalálja, hogy gyűjtsük össze a környéken eldobált sörösüvegeket és váltsuk ki a betétdíjakat a további piáláshoz. Minden rendben lenne, ha közben nem tör ki egy irdatlan nagy verekedés a leeresztett medencében. Akár egy Rejtő könyvben, úgy repkednek szerteszét a patinás pofonok. A káosz sehogyan sem akar elülni, ezért a gyors riasztást követően egyre több rendőr sereglik elő a félhomályból. Kezemben az üres üvegekkel, hirtelen feldühödött rendőrsorfallal találom szemben magamat. Az ideges rend-védelmisek sorfala között kell kimennie mindenkinek a medencéből, miközben a beavadult zsaruk, a kezükben suhogó „Kádár-kolbásszal” agyba-főbe vernek mindenkit. Átrohanok közöttük, de a sorfal végén megállít egy jókora fakabát és visszazavar, tegyem le a másik oldalon az összegyűjtött üvegeimet. Így összesen háromszor kalapálnak el aznap este. Háromszor kapok a fejemre és hátamra jókora ütések, tiszta véraláfutásos lesz a derekam és a lapockám. Ez az én első - tizennyolc évesen kapott-, „megérdemelt” ajándékom a rendszertől. Az „átmulatott” éjszakai kaland után, Tőce barátommal hazavánszorgunk és felfeszítjük apám garázsának vasajtáját. Nyöszörögve bemászunk az öreg kocsi üléseire és sajgó háttal,

szótlanul forgolódnak. Bámulom a sötét semmit, nem tetszik a szocializmus. Cseppet sem örülök neki, de beavatott az élet. Végérvényesen felnőtté vernek a munkásmozgalmi pribékek.

Rendesen balhész gyerek vagyok. Nem szeretem ugyan az erőszakot, de sem az utcán, sem a táncparketten nem kerülöm ki a verekedéseket. Egy közeli grundcsata során, csúzlival meglövik az egyik szememet. Kórházba kerülök, mivel néhány hónapig semmit sem látok a jobb szememmel. Kérdőívet kapok a Vakok Intézetéből, már éppen félvaknak akarnak nyilvánítani, amikor váratlanul visszatér a látásom. Ekkoriban az egyik szürke hétköznapi katonai behívóm érkezik. Mivel már betöltöttem a tizenharmadik életévemet, sorozáson kell megjelennem a szolnoki Járműjavító kultúrtermében. A hely egyébként ismerős, itt tartotta legutóbb fergeteges buliját Nagy Feró és a Beatrice. A babos kendős rajongókat alig tudják feloszlatni a rendőrök. Hajnalban ide, ebbe a romos épületbe terelik a leendő bakákat, majd levetkőztetve sorba állítanak bennünket. A sorozóbizottság hosszú asztal mögött ül, és árgus szemmel figyeli az esetlen, tétova és pucér fiúkat. A katonaeorvos tüzetesen megvizsgál, majd megalázó procedura keretében megfogdossa a nemi szervemet, aztán belenéz a fenekembe. A mellettem lévő fiú kajánul megszólal: - Aztán küldjön már nekem is egy fotót doktor úr! Érdekes módon senki sem röhögi halálra magát. Első körben – bármennyire csökkentlátású vagyok-, alkalmasnak találják a honvédelemre, ezért papíron besoroznak lövésznek a legkeményebb harckocsizó dandárhoz. A látásom miatt - hosszas vizsgálatokat követően-, később azonban alkalmatlanná nyilvánítanak, és katonaadó megfizetésére köteleznek. Átfut rajtam egy kósza borzongás. Elszáll egy sötét felhő a fejem fölül.

A következő év tavaszán érettségizem. Vizsgám szempontjából az 1974-es év különös jelentőségű. Az akkori oktatási reform jóvoltából, mindössze választható érettségi tantárgyként kezelik a matematikát. Humán érdeklődésű fiatalemberként az első buktatót így szerencsésen elkerülöm. Minden simán megy, kivéve a műszaki tárgyakat. Anyagismeretből csúnyán megbukom, ezért később pótvizsgáznom kell a budapesti Móricz Zsigmond körtérnél található műszaki szakközépiskolában. Mindenki vígasztal, apám ekkor szembesül a tévedésével. A nyarat tankönyvek társaságában a Damjanich uszodában töltöm. Fekszem a zöld pázsiton és kevés sikerrel ugyan, de megpróbálok tanulni. Leginkább csinos bikinis csajokon tanulmányozom az anyagismeret és anyagfáradás kérdésköreit. A vizsga végül is sikerül, a blamáit kijavítom. A felnőtté válásról - megkésve ugyan-, de hivatalos állami okmányt szerezek,

érettségizett műszerész vagyok. Szép szakma, de baromira nem érdekel a mechanika. A munkakönyvemet 1974. július 16.-án állítják ki, aztán elindulok a nagybetűs élet kacsaringós útvesztőiben.

A vörös csillagos címer alatt, ez állt munkakönyvem első oldalán: „A Magyar Népköztársaság társadalmi rendjének alapja a munka. Minden munkaképes polgárnak joga, kötelessége és becsületbeli ügye, hogy képességei szerint dolgozzék. A dolgozók munkájukkal, munkaversenyben való részvételükkel, a munkafegyelem fokozásával és a munkamódszerek tökéletesítésével a szocialista építés ügyét szolgálják.”

(folytatjuk)